

İnternet Bankacılığı Sisteminde GSM Şirketlerinin Bankalara ve Mevduat Sahiplerine Karşı Konumu Hakkında 02.04.2018 Tarih, 2016/6770 Esas, 2018/2284 Karar Sayılı Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararının İncelenmesi

Berna ŞAHİNTÜRK ÇINAR^(*)

Yargıtay 11. HD, 02.04.2018, E. 2016/6770, K. 2018/22841^(**)

I. Olayın Özeti

Davacı banka ve davalı aleyhine, dava dışı banka müşterisinin hesabından üçüncü kişilerce, bilgisi ve rızası dışında, internet şubesi vasıtasıyla para çekildiği ve çekilen miktarın tazmin edilmesi gerektiği iddiası ile dava açılmıştır. Söz konusu dava banka aleyhine sonuçlanmış ve dava dışı müşteriye icra yoluyla ödeme yapılmıştır. Bunun üzerine davacı banka, müşteriye ait sim kartın kendilerinin bilgisi dışında değiştirildiği, internet bankacılığında kullanılan şifrenin GSM şirketi¹ tarafından gönderildiği, onay kodunun dolandırıcıların eline geçmesinde GSM şirketinin kusurlu olduğu, bayisi tarafından gerçekleştirilen işlemlerden şirketin sorumlu olacağı gerekçesiyle ve zararının karşılanması amacıyla GSM şirketi aleyhine dava açmıştır. Davalı GSM şirketi ise dava dışı banka müşterisi tarafından açılan davada kendisinin kusurlu bulunmadığını, sim kart değişikliğinin bayisi tarafından yapıldığını, bayi ile arasındaki sözleşme gereği bağımlılık ilişkilerinin bulunmadığını ve bu nedenle bayinin haksız fiillerinden sorumlu olmadığını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

^(*) Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, E-posta: bernasahinturk@hotmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-5130-0896>. Karar incelemesinin geliş tarihi: 03.11.2022 - Karar incelemesinin kabul tarihi: 10.12.2022.

^(**) <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 03.11.2022)

¹ GSM şirketi ifadesi, karara konu edilen olayda mobil haberleşmeyi sağlayan şirketi belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Metinde GSM şirketi ya da operatör olarak ifade edilmiştir.

II. Mercilerin Görüşleri

A. Yerel Mahkeme Kararı

Yerel mahkeme; bankanın müşteriye ait parayı muhafaza ve iade yükümlülüğü bulunduğunu, bu amaçla teknolojinin gereği olan güvenlik önlemlerinin banka tarafından eksiksiz olarak yerine getirilmediğini ve haksız fiilin internet bankacılığı vasıtasıyla gerçekleştirilmiş olması sebepleriyle bankanın %70 asli kusurlu olduğunu; buna karşın sim kart ve şifre onayı işlemleri GSM şirketi tarafından gereği gibi kontrol edilemediğinden bankayı zarara uğrattığı için şirketin %30 tali kusurlu olduğunu belirleyerek davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

B. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararı

1. Oy Çokluğu Kararı

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, davacının temyiz itirazlarını dikkate alarak eksik inceleme sebebiyle oy çokluğu ile yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire bozma kararında; yargılama sürecinde elde edilen bilirkişi raporunda bayinin GSM şirketinin ifa yardımcısı olarak değerlendirildiğini, bayi ile şirket arasındaki sözleşmenin dosya kapsamında incelenmesi ve bu sayede aralarındaki hukuki ilişkinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte banka ile GSM şirketi arasında bankacılık işlemlerini kapsayan bir sözleşmenin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve GSM şirketinin adam çalıştırmanın sorumluluğu yahut yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk kapsamında bir sorumluluğunun bulunup bulunmadığının tartışılması gerektiğine karar vermiştir.

2. Karşı Oy Yazıları

a. Birinci Karşı Oy

Karşı oy yazısında öncelikle davaya konu olan olaydaki sorun tespit edilmiş ve bunun bayi ile davalı GSM şirketi arasındaki hukuki ilişki olduğu belirtilmiştir. Davalı ile bayi arasındaki ilişkinin niteliğine göre davalının bayinin eylemlerinden sorumlu olup olmayacağının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Somut olay açısından; sim kartları satan yahut değiştiren dava dışı bayi olduğundan, bayinin operatörden bağımsız faaliyet göstermesinden, aralarında bağımlılık ilişkisi bulunmadığından ve bu sebeple bayinin özensiz işlemlerinden davalının sorumlu tutulamayacağına kanaat getirildiğinden çoğunluğun bozma görüşünden farklı bir gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

b. İkinci Karşı Oy

Karşı oy yazısında, davalının kusur oranının belirlendiği, dosya kapsamındaki delil, bilgi ve belgelerle sorumluluğunun sabit olduğu gerekçesi ile kararın onanması gerektiği kanaatine varılmıştır.

III. Çözümü Gereken Hukuki Mesele

Karara konu edilen olay ve merci kararları incelendiğinde tartışılması gereken hukukî sorunun GSM şirketinin iddia edilen zarardan sorumlu olup olmadığı ve sorumluluğun dayandığı hukuki sebebin belirlenmesi olduğu anlaşılabacaktır. İncelenen kararda davalı olarak gösterilen GSM şirketinin, davacı banka ve dava dışı bayi ile ilişkisi ve bu bağlamda hangi sorumluluk sebeplerinin değerlendirilmesi gerektiği ve sorumluluğun kurucu unsurlarından nedensellik bağı da incelenecek, kararda tüm bu hususlara ilişkin yapılan veya yapılması gereken değerlendirmeler tartışılacaktır.

IV. Görüşümüz

A. Genel Olarak

İnceleme konusu kararda hukuki sorunun tarafları GSM şirketi ve bankadır. Somut olaya ilişkin doğru bir değerlendirme yapabilmek açısından öncelikle internet bankacılığı, banka ile müşteri arasındaki ilişki, internet bankacılığının yetkisiz kişiler tarafından kullanılması sonucu ortaya çıkan zararın kimin ya da kimlerin malvarlığında gerçekleştiğinin tespiti ve açıklanması gerekmektedir. Bunun ardından zarardan kimlerin, hangi sorumluluk sebeplerine dayanılarak sorumlu tutulabileceği belirlenebilecektir. Bu bağlamda öncelikle internet bankacılığının yetkisiz kişiler tarafından kullanılması ve sonucu, GSM şirketleri ve bayilerinin meydana gelen zarardan sorumlu tutulup tutulamayacağı ve bu kapsamda öncelikle Türk Borçlar Kanunu (TBK)² m. 49 haksız fiil hükümleriyle, TBK m. 66 ve m. 116 hükümlerinin açıklanması gerekmektedir.

İnternet bankacılığı, müşterilerin fiziki olarak bankalara gitmelerini gerektirmeksizin bankacılık işlemlerini internet vasıtasıyla gerçekleştirebildikleri sistemin genel ifadesidir.³ Kişilerin kullanımına açılan internet bankacılığı

² 6098 sayılı TBK, RG: 4.2.2011/27836.

³ **Savaş**, Abdurrahman; "İnternet Bankacılığı ve Tarafların Yükümlülükleri", SÜHFD, C. 19, S. 2, Y. 2011, s. 144; **Açıkgöz**, Osman; "Banka Hesabının İnternet Bankacılığı Yoluyla Boşaltılması Sonucu Meydana Gelen Zarardan Dolayı Bankanın Mevduat Sahibine Karşı Hukuki Sorumluluğu", KO-UHFD, C. 6, S. 12, Y. 2015, s. 75. (Anılış: Bankanın Sorumluluğu) Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelerle İlişkin Tebliğ m. 2'de internet bankacılığı "Müşterilerin banka tarafından sunulan hizmetlere internet yoluyla ulaşmalarını ve yapmak istedikleri işlemleri gerçekleştirmelerini sağlayan bankacılık hizmeti dağıtım kanalı" şeklinde tanımlanmaktadır. (RG: 14.09.2007).

hizmeti bankanın kontrolündedir ve gerekli altyapı da banka tarafından uygun hale getirilecektir. Birçok açıdan -özellikle zaman kazanma ve hız- hem kişilere hem bankalara büyük kolaylıklar sağlayan internet bankacılığı, internet kullanımının herkese açık olmasından ötürü birtakım tehlikeli durumların gerçekleşmesine de elverişli bir alandır.⁴ Günümüzce yaygın olarak kullanılan internet bankacılığına ilişkin gerçekleştirilen ve sonucunda zarar ortaya çıkan bir durum da sahte kimlik ile hat değiştirme işlemi yapılarak yetkisiz kişilerce yeni hattın kullanılması sonucu hat sahibine ait banka hesabından para çekilmesidir. Bu şekilde gerçekleşen olaylarda GSM şirketinin müşterisi/abonesi olan kişi aynı zamanda bankada mevduat sahibi olan kişidir. Kendi hat bilgileri kullanılarak banka hesabından para çekilen bu kişiler zararlarının giderilmesi için hem GSM şirketlerine hem de bankalara dava açmaktadırlar. Açılan bu davalarda GSM şirketinin sorumlu olmadığı kabul edilerek davalar reddedilmektedir. Aşağıda açıklanacak olmakla birlikte, kısaca değinmek gerekirse, yenilenmiş hat kullanılarak banka hesabından para çekilmiş olsa da mevduat sahibinin zararı banka ile olan hukuki ilişkisinden kaynaklandığından, GSM şirketlerinin söz konusu davalar bakımından taraf olmadığı kabul edilmektedir.

İnternet bankacılığı sistemine usulünce erişim sağlayabilecek ve bu sayede işlem yapabilecek kişi, bankanın müşterisi veya yetki verdiği kişi olacaktır.⁵ İşlem yapmaya ehil olan müşteri, mevduat sahibi; geri alınmak üzere gerçek veya tüzel kişilerce bankaya yatırılan para ise mevduat olarak adlandırılmaktadır.⁶ Mevduat sahibi yatırdığı parayı bir vade bitiminde yahut istediği zaman geri alabilecektir.⁷ Bu halde mevduat sahibi ile parayı yatırdığı banka arasında, konusu mevduat olan bir sözleşmenin gerçekleştiği kabul edilmektedir.⁸ Banka ile mevduat sahibi arasında gerçekleşen bu sözleşmede mevduat sahibi hesapta bulunan para tutarınca bankadan alacaklı haline gelmekte ve buna karşın söz konusu para ise bankanın malvarlığında bulunmaktadır.⁹ Yet-

⁴ Savaş, s. 145 vd.

⁵ Akkanat, Halil; İnternet Bankacılığı Sistemi Üzerinden Bankalara Verilen Zararlardan GSM Operatörleri Sorumlu Tutulabilir Mi?; Akkanat, Halil (Ed.), Telekomünikasyon Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 56.

⁶ Altaş, Hüseyin; "Mevduat Hesabından Yetkisiz Para Çekilmesinde Bankanın Hukuki Sorumluluğu", ABD, S. 3, Y. 2001, s. 37; Önder, Fahrettin; "Banka Hukukunda Tasarruf Mevduatı Sözleşmesi", SDÜİİBFD, C. 8, S. 1, Y. 2003, s. 91-102; Açıkgöz, Bankanın Sorumluluğu, s. 79.

⁷ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 61 uyarınca "(...) mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma hakları hiçbir suretle sınırlandırılmaz."

⁸ Önder, s. 97 vd. Mevduat sözleşmesinin türü hakkındaki görüşler için ayrıca bkz. Önder, s. 95 vd.; Zevkliler, Aydın/Gökyayla, K. Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 20. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 417.

⁹ Akkanat, s. 59, dn, 7 ve 8. Mevduat sözleşmesi yazar tarafından karma veya kendine özgü bir sözleşme olarak değerlendirilmekte; karz, usulsüz tevdi ve vekâlet sözleşmesine ilişkin hüküm-

kisiz kişiler tarafından gerçekleştirilen herhangi bir işlem bankanın mevduat sahibine karşı borcunu sona erdirmeyecek, mevduat sahibi halen alacaklı konumda olacaktır. Bu halde izni ve bilgisi dışında, yetkisiz kişilerce gerçekleştirilen internet bankacılığı işlemleri sonucunda bu durumu ispatlayan mevduat sahibi müşteri, hesaptaki miktarı alacak hakkına dayanarak bankadan talep edecektir.¹⁰ Yetkisiz kişilere geçersiz bir ifade bulunmuş olan banka, gerçek alacaklı olan mevduat sahibine tekrar ifade bulunmak durumundadır.¹¹ Banka hem yetkili mevduat sahibine hem de yetkisiz kişilere ödeme yapmış olacağından zarara uğramış olacaktır. Burada ortaya çıkan zararın bankanın malvarlığında ortaya çıktığı sabittir. Bankalar bu zarar bakımından internet bankacılığı işlemlerinde aracı kabul ettikleri GSM şirketlerinin de sorumlu olduğunu öne sürerek şirketlere rücu etmektedirler. Birçok yüksek yargı kararına konu edilen tazminatın rücu istemine ilişkin kararlarda ise henüz bir içtihat oluşmadığı söylenebilir.

B. GSM Şirketinin Bankaya Karşı Zarardan Sorumlu Tutulabilmesinin Koşulları

Bankalar tarafından GSM şirketlerine karşı açılan zarar tazminine ilişkin davalarda GSM şirketinin sorumlu olabilmesi için bir sorumluluk sebebinin varlığı aranacaktır. Sorumluluk hukuku; sözleşme sorumluluğu, sözleşme dışı kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluğu içermektedir. Tüm bu sorumluluk kaynaklarında meydana gelen zarardan ötürü zarar görene karşı tazminat yükümlülüğü bulunmaktadır.¹² Ele alınan konu bakımından GSM şirketi ile banka arasında internet bankacılığının güvenliğine ilişkin bir borç ilişkisinin varlığı halinde sözleşmeden doğan borç ilişkisi söz konusu olacaktır. İnternet bankacılığının güvenliğine ilişkin bir borç ilişkisinin bulunmadığı hallerde ise sözleşme dışı sorumluluk kapsamında hukuki sorun çözümlenecektir.

Bankaların yetkisiz kişilerce zarara uğratılması durumunda GSM şirketine karşı açılan davalarda, banka ile GSM şirketinin arasında bir sözleşmenin var olup olmadığı incelendiğinde, bir görüşe göre internet bankacılığı işlemlerinde kullanılan akıllı mesajların (SMS) iletilmesi bakımından bankalar ile

lerin bu sözleşmeye de uygulanabileceği ifade edilmektedir. **Zevkililer/Gökyayla**, s. 416; karz ve usulsüz tevdi sözleşmelerinde sözleşme konusunun mülkiyetinin saklayana yahut karz alana geçtiğinden, bu hükümlerin mevduat sözleşmesine uygulanmasında da benzer sonuca varılması gerekecektir.

¹⁰ **Akkanat**, s. 59 vd. Banka TBK m. 187 uyarınca gerçek olmayan alacaklıya ifade bulunduğu için mevduat sahibinin alacak hakkı devam edecektir. Yrg. 11. HD. E. 2010/15730, K. 2012/5666, K.T. 09.04.2012 (www.hukukturk.com - E.T. 03.11.2022) "(...) Bu açıdan değerlendirildiğinde, usulsüz işlemle çekilen paralar aslında doğrudan doğruya bankanın zararı niteliğinde olup, mevduat sahibinin bankaya karşı alacağı aynen devam etmektedir." Benzer yönde bkz. Yrg. 11. HD. E. 2008/9239, K. 2010/504, K.T. 19.01.2010 (www.hukukturk.com - E.T. 03.11.2022).

¹¹ **Altaş**, s. 40 vd.

¹² **Eren**, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. B., Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 84.

GSM şirketleri arasında bir sözleşme bulunmakta ve aralarındaki hukuki ilişkinin bu sebebe dayandırılması gerekmektedir.¹³ Başka bir görüşe göre ise internet bankacılığı faaliyetinde kullanılan akıllı mesajların GSM şirketi tarafından iletiliyor olması, banka ile GSM şirketi arasındaki sözleşmenin değil bankanın müşterisi olan kişi ile GSM şirketi arasındaki abonelik sözleşmesinin kapsamındadır.¹⁴ Bu bağlamda banka ile şirket arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmayacaktır. Nitekim internet bankacılığı sistemi ve altyapısı banka tarafından kurulup yönetilmektedir. Bankalar bir güven kurumu olarak değerlendirildiklerinden, bu tür tehlikeli durumlara karşı önlem almakla, çağa ve son teknolojilere uygun olarak güvenlik ve kalite standartlarını yükseltmekle yükümlü hale gelmişlerdir.¹⁵ Bankanın yetkisinde ve sorumluluğunda gerçekleşen bu tür faaliyetlerde güvenliğin sağlanması, önlemlerin alınması, müşteri bilgilerinin korunması gibi borçlardan da banka sorumlu olacaktır.¹⁶ Bankanın güvenlik altyapısı tarafından gönderilen akıllı mesajın yalnızca ileticisi konumunda olan GSM şirketlerinin bu anlamda banka ile bir sözleşme ilişkisi içerisinde olmadığı¹⁷ kabul edilmelidir.¹⁸

¹³ **Açıkgöz**, Osman; “*İnternet Bankacılık Hizmetlerinin Sağlanmasına Yönelik Borcun İfasında Mobil Haberleşme (GSM) Şirketinin Hukuki Konumu ve Banka ile Mevduat Sahibine Karşı Sorumluluğu*”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, Y. 2015, s. 62 vd. (Anılış: GSM Şirketinin Sorumluluğu) Yazar; bankalar ile GSM şirketleri arasında “Hızlı SMS Sözleşmesi” bulunduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte bankaların internet bankacılığı işlemlerinde güvenliği sağlamak adına GSM şirketlerinden hizmet aldığını, bu durumda şirketlerin ifa yardımcısı olarak konumlandırılacağını kabul etmektedir.

¹⁴ **Akkanat**, s. 66.

¹⁵ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. **Savaş**, s. 150 vd. Bankalar tarafından güvenliği sağlamak adına özellikle tek kullanımlık şifre, akıllı sms, mobil imza, işlem parolası, QR kodu, yüz tanıma gibi çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

¹⁶ **Savaş**, s. 149 vd. Bankalar aynı zamanda tüzel kişi tacir olduklarından basiretli hareket etmeli, müşterilerini bilgilendirmeli, yetkisiz girişleri önleme adına sistemler geliştirmelidir. Bankalarda Bilgi Sistemleri Yönetiminde Esas Alınacak İlkelerle İlişkin Tebliğ m. 27 uyarınca internet bankacılığı sisteminin kurulması ve yönetilmesi hususlarında banka yetkili ve sorumlu kılınmıştır.

¹⁷ **Akkanat**, s. 68. Bankaların güvenlik sözleşmesi yaptıkları taraf genel olarak müşterileridir. Bu sözleşmelerin içeriğinde GSM şirketleri aracılığıyla kimlik doğrulama amacıyla akıllı mesajlar alacakları müşterinin bilgisine sunulmaktadır. Yine bu sözleşmelerde müşterilerin bankaya bildirmiş oldukları GSM hatlarına şifre gönderilerek sistemin çalışacağı ifade edilmektedir. (https://assets.yapikredi.com.tr/WebSite/_assets/pdf/arsiv/Tek-Kullanimlik-Sifre-Sozlesme.pdf?v2 - E.T. 03.11.2022).

¹⁸ Bankalar ile GSM şirketleri arasında güvenlik protokolü yapılan haller ayrıca değerlendirilmelidir. Nitekim yetkisiz kişilerce sim kartın elde edilerek internet bankacılığının kullanılmasından kaynaklanan sorunların giderilmesi amacıyla bankalar ile GSM şirketleri mutabakata varmışlardır. Buna göre internet bankacılığına giriş sırasında akıllı mesajın gönderileceği hatlarda son 90 gün içerisinde taşıma/yenileme yapıp yapılmadığı sorgulanmaktadır. (<https://www.tbb.org.tr/gec/KTPV14.pdf> - E.T. 03.11.2022) Kanımca, burada yine akıllı mesajın gönderilmesi hususunda müşteri ile yapılan abonelik sözleşmesi hükümleri geçerli olacak; yalnızca hat taşıma/yenilemenin sorgulanması fiili açısından GSM şirketi yahut bayinin sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Banka ile GSM şirketleri arasında sözleşme ilişkisinin bulunmadığı anlaşıldığından, sözleşme dışı sorumluluk ile hukuki sorun çözümlenecektir. Sözleşme dışı, kanundan doğan borç kaynaklarının en önemlisi haksız fiilden doğan borç ilişkileridir. Haksız fiil sorumluluğunun kusura dayalı sorumluluk hallerini ifade ettiği kabul edilse de genel anlamda haksız fiil sorumluluğu dendiğinde hem kusura dayalı hem de kusursuz sorumluluk halleri anlaşılabilir. ¹⁹ Haksız fiil, TBK m. 49'da düzenlenmiş olup haksız fiilin gerçekleşmesi hukuka aykırı fiil, kusur, zarar ve nedensellik bağı şartlarının her birinin var olmasına bağlanmıştır. ²⁰ Bankaların malvarlığında meydana gelen zarar, yetkisiz kişilerin hileli işlemleri sonucunda mevduat sahibi dışındaki kişilere ödeme yapmasından kaynaklanmaktadır. Burada öncelikle hileli işlemleri yani hukuka aykırı fiili gerçekleştiren fail ya da failerin haksız fiil sorumluluğu bulunmaktadır. Bununla birlikte GSM şirketlerinin de doğan zardan haksız fiil sebebiyle sorumlu olduklarının kabul edilebilmesi için ya kusurlu olarak hukuka aykırı fiili gerçekleştirmiş olmaları veya davranışlarından sorumlu oldukları kişilerin hukuka aykırı fiillerinin bulunması gerekir. ²¹

Sorumluluk hukukunda esas olan herkesin kendi fiilinin sebep olduğu zardan sorumlu olmasıdır. GSM şirketi bir özel hukuk tüzel kişisi olan ticari şirkettir. Tüzel kişiler gerçek kişilerden farklı, hukuki işlemler ile kurulan ve varlığını sürdüren hukuk sülheleridir. ²² Bu sebeple hak ve fiil ehliyetleri ile hak-

¹⁹ **Eren**, s. 509, dn. 1 vd.; **Antalya**, O. Gökhan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1, 2, Genişletilmiş 2. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 54 vd.; **Ayan**, Mehmet; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 11. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016; s. 249 vd.; **Akartepe**, Alpaslan; "Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler", EÜHFD, C. XVI, S. 1-2, Y. 2012, s. 160; **Reisoğlu**, Safa; Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 162. Yazar haksız fiilleri hukuka aykırı fiiller olarak adlandırmakta, sözleşmeye aykırılık şeklinde gerçekleşen borca aykırılık durumunun da geniş anlamda bir haksız fiil olduğunu belirtmektedir. TBK m. 49 ve devamında düzenlenen haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümleri de dar anlamda haksız fiil başlığı altında incelemektedir.

²⁰ TBK m. 49'da "Hukuka aykırı bir fiille ve kusuruyla başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür." şeklindeki haksız fiil hükmü düzenlenmiştir. **Kılıçoğlu**, Ahmet M.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 23. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2019, s. 363 vd.; **Doğan**, Murat/ **Şahan**, Gökhan/ **Atamutlu**, İsmail; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021; s. 178 vd.; **Kayhan**, Şaban/ **Ünlütepe**, Mustafa; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 226; **Nomer**, Haluk N.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden geçirilmiş Genişletilmiş 15. B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 151; **Eren**, s. 540 vd.; **Reisoğlu**, s. 165 vd.

²¹ **Akkanat**, s. 70 vd. *Yazara göre*; Sim kartların haksız şekilde ele geçirilmesindeki fiil bakımında GSM operatörlerinin haksız fiil sorumluluğu bulunması için; sim kart değişikliği işlemlerine ilişkin özen yükümlülüğü bulunması, bunun ihlal edilmesi ve ortaya çıkan zarar ile davranış arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir.

²² *Tüzel kişi*; bir gerçek kişi gibi hak ediniş borç altına girebilmektedir. Gerçek kişilerden farklı olarak fiziksel bir varlığı olmayan tüzel kişilerin kurulması ve kişilik kazanması hukuki işlemler neticesinde gerçekleşmektedir. **Oğuzman**, M. Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe; Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel

sız fiil sorumlulukları gerçek kişilerden farklılık göstermektedir. Tüzel kişilerin alacaklı veya borçlu olmalarının organlarının işlemlerine bağlandığı gibi, haksız fiilden sorumlulukları da MK m. 50 uyarınca tüzel kişiler organlarının (organını oluşturan kişilerin) söz konusu fiilleri gerçekleştirmesine bağlanmıştır.²³ Yani GSM şirketinin haksız fiilinden söz edebilmek, ancak organının bu fiili işlemesi ile mümkün olacaktır. Hat değiştirme işlemleri GSM şirketlerinin bayileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda önem arz eden husus bayilerin GSM şirketinin organı olarak kabul edilip edilemeyeceğidir. Ancak bu belirlemenin yapılması sonucunda GSM şirketine sorumluluk yüklenebilecektir.

Tüzel kişilerin yönetimini ve temsilini gerçekleştiren, iradesini açıklamasını sağlayan, tüm bu işlevleri yerine getirmekle görevlendirilen kişi, kurul veya örgüt organ olarak adlandırılmaktadır. Organlar tüzel kişi için zorunlu bir öge olup, organların tüzel kişiden bağımsız bir varlıkları bulunmamaktadır.²⁴ Bayilerin GSM şirketleri ile aralarında bayilik sözleşmesi olduğu açıktır. Her ne kadar ticari temsilci ve ticari vekillerin tüzel kişilerin organları olarak kabul edilebilirliği mümkünse de bayilerin²⁵ bu iki sıfatı da taşımadığı, bağımsız hukuk sùjeleri olarak kendi ad ve hesaplarına işlem yaptıkları göz önüne alındığında şirketin bir organı olmadıkları anlaşılabilecektir. Bu sebeple GSM şirketlerinin organı olmayan bayilerin fiillerinden, TBK m. 49 uyarınca haksız fiil sorumluluğu olmayacağı da kabul edilecektir.²⁶

Kişiler), 19. B., Filiz Kitabevi, İstanbul 2020, s. 281-282; **Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan**; Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s. 215; **Ayan, Mehmet/Ayan, Nurşen**; Kişiler Hukuku, Gözden Geçirilmiş 8. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 201; **Erdoğan, İhsan/Keskin, Dilşad**; Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Genişletilmiş 2. B., Gazi Kitabevi, Ankara 2019, s. 337; **Gülen, Ahmet Burak**; Tüzel Kişilerin Haksız Fiil Sorumluluğu, Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2014, s. 4 vd.

²³ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, 318 vd.; **Dural/Öğüz**, s. 264 vd.; **Erdoğan/Keskin**, s. 352; **Ayan/Ayan**, s. 207. Tüzel kişilerin fiil ehliyeti MK m. 49 uyarınca kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmaya bağlanmıştır.

²⁴ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, 310; **Dural/Öğüz**, s. 256-257; **Ayan/Ayan**, s. 208, **Gülen**, s. 62 vd. Yazar, genel olarak kabul edilen organları müdür, müdür yardımcısı, ticari temsilci, ticari vekil, kısım şefi, şube müdürü, genel sekreter ve tasfiye memurları olarak belirtmiştir.

²⁵ Uygulamada bayilik sözleşmesi, tek satıcılık sözleşmesi, distribütörlük sözleşmesi gibi isimlendirmelerle düzenlenen sözleşmelerde bayilerin bağımsız, kendi ad ve hesaplarına hareket eden kişiler olduğu bilinmektedir. **Tandoğan, Haluk**; "Tek Satıcılık Sözleşmesi", BATİDER, C. XI, S. 4, Y. 1982, s. 1 vd. (Anılış: Tek Satıcılık); **Yeşiltepe, Salih Önder**; "Tek Satıcılık Sözleşmesinin Öğretide Benzer Olarak Belirtilen Diğer Sözleşmelerden Ayırt Edilmesi", MÜHFHAD, C. 13, S. 1-2, Y. 2007, s. 171. **Arkan, Sabih**; Ticarî İşletme Hukuku, 26. B., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2020, s. 185 vd.: *Ticari temsilci; ticari işletmeyi yönetmek ve işletmenin ticari unvanı altında işletmeyi temsil etmekle yetkilendirilmiş kişidir. Ticari vekil; ticari işletmeye ilişkin temsil yetkisi dışında işletmeyi yönetmek veya işletmeyle ilgili işlemleri yürütmekle yetkilendirilmiş kişidir.* Bu tanımlamalardan da anlaşılabileceği üzere bayiler tacir yardımcısı kapsamına ve özellikle organ kabul edilebilecek tacir yardımcısı kapsamında yer almamaktadır.

²⁶ Tüzel kişinin organının haksız fiilinden sorumlu olabilmesi için haksız fiilin şartlarının oluşması gerekmekte; fakat organın her hukuka aykırı fiilinden tüzel kişinin sorumlu olmayacağı hakkında

Bir tüzel kişi olan GSM şirketlerinin, organları dışında kendisi için faaliyette bulunan ifa yardımcısı ya da çalışan gibi kişiler ile de hukuki ilişki içinde olması söz konusudur. GSM şirketlerinin sorumluluğu değerlendirilirken de bu hususun dikkate alındığı; bayi tarafından gerçekleştirilen işlemler karşısında GSM şirketinin adam çalıştıran ya da yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk esasına göre sorumlu olduğuna dair tespitler yapıldığı görülmektedir. Konunun değerlendirilmesi açısından öncelikle adam çalıştıranın sorumluluğunu açıklamak gerekecektir. Bir başkasına karşı gerçekleştirilen hukuka aykırı bir fiille meydana gelen zararlarda her zaman failin kusurlu olması aranmamaktadır. Kusursuz sorumluluk olarak adlandırılan bu hallerde kusur gerçekleşmesi gereken bir şart olmaktan çıkacak, sorumluluk bir hukuki sebebe dayandırılacaktır.²⁷ Kusursuz sorumluluk hükümleri içerisinde özen sorumluluğu başlığı altında ele alınan adam çalıştıranın sorumluluğu, esasında bir haksız fiilden kaynaklandığı için haksız fiilin kusur haricindeki tüm şartlarının gerçekleşmiş olmasını gerektirmektedir. Bu halde hukuka aykırı fiil, zarar ve zarar ile fiil arasında bir nedensellik bağı bulunmalıdır.²⁸ Genel haksız fiil şartlarının dışında adam çalıştıranın sorumluluğunun doğması için ayrıca adam çalıştıran ile çalışan arasında bir çalışma ilişkisinin bulunması, çalışanın bu çalışma ilişkisi içerisinde bir iş görmesi ve meydana gelen zararın bu iş görme sırasında gerçekleşmiş olması gerekecektir.²⁹ Bu şartlara kurtuluş kanıtı getirememiş olmayı dâhil eden görüşler de bulunmaktadır.³⁰ Bu halde

bkz. **Gülen**, s. 92.

²⁷ TBK m.65 ve devamındaki hükümlerde düzenlenen kusursuz sorumluluk halleri 818 sayılı BK hükümlerinden farklı olarak tek tek sayılmış olup, öğretide sebep sorumluluğu ya da objektif sorumluluk olarak da adlandırılmaktadır. Bu sorumlulukların belirlenmesinde tehlike, özen, hakkaniyet gibi gerekçe ve ilkeler benimsenmiştir. **Kılıç**, Şebnem; “*Adam Çalıştıranın Hukuki Sorumluluğu*”, BAUHFD, C. 11, S. 145-146, Y. 2016, s. 1024; **Eren**, s. 639; **Oğuzman/Öz**; s. 137; **Reisoğlu**, s. 179; **Kılıçoğlu**, s. 414. Kusursuz sorumluluk halleri kusur sorumluluğu karşısında istisnai bir niteliğe haiz olup açık bir kanuni dayanağının bulunması gerekmektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Okyar Karaosmanoğlu**, Dila; *Adam Çalıştıranın Sorumluluğu* (TBK m.166), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2019, s. 11.

²⁸ **Ateş**, Zehra Gizem; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Adam Çalıştıranın Sorumluluğu”, İKÜHFD, C. 15, S. 2, Y. 2016, s. 209; **Aras**, Talip; “*Adam Çalıştıranın Sorumluluğu*”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, S. 1, Y. 2015, s. 67; **Erbilen**, İnci; “*Kusursuz Sorumluluk Hallerinden Adam Çalıştıranın Sorumluluğu*”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 92, S. 4, Y. 2018, s. 172 vd.; **Erdoğan**, Kübra; *Adam Çalıştıranın Sorumluluğunun Şartları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2019, s. 30 vd.; **Yılmaz**, Necla; *Adam Çalıştıranın Sorumluluğu*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, s. 38 vd.

²⁹ Çalışanın söz konusu iş görme sırasında haksız bir fiili ile üçüncü bir kişiye zarar vermesi gerekmektedir. Buradaki üçüncü kişiye zarar verilmesi durumu adam çalıştıranın sorumluluğunu TBK m. 116’da düzenlenen yardımcı kişinin fiillerinden sorumluluktan ayıran özelliklerinden biridir. **Oğuzman/Öz**, s. 143 vd.; **Yılmaz**, s. 49 vd.; **Kılıç**, s. 1040.

³⁰ **Eren**, s. 652; **Kılıçoğlu**, s. 430; **Aras**, s. 68, **Ateş**, s. 215; **Erbilen**, s. 176; **Erdoğan**, s. 81. **Reisoğlu**

GSM şirketlerinin adam çalıştırmanın sorumluluğu ile sorumlu tutulabilmeleri için her somut olay açısından gerekli şartların sağlanması zorunludur. Yargı kararlarına konu olan olaylarda şirketlerin bayilerin fiilleri sebebiyle adam çalıştırarak sorumlu tutulduğu görülmekte ise de bu konuda bir görüş birliği yoktur.³¹

GSM şirketlerinin aleyhlerine açılan davalarda sorumluluğuna kaynak olarak gösterilen diğer bir sebep de TBK m. 116'da düzenlenen yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk halidir. Borcun şahsen ifası TBK m. 83 uyarınca zorunlu olmadığından, borçlunun borcunu ifa etmesi için ya da hakkını kullanmak için başka bir kişinin yardımına ihtiyaç duyabilmektedir.³² Borçlunun bu şekilde yardım alması borçluyu, belli şartlar gerçekleştiğinde yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu hale getirmektedir. Borçlu ile zarar gören arasında bir hukuki ilişki bulunması, borcun ifasının ya da hakkın kullanılmasının yardımcı kişiye bırakılabilir olması, borcun ifasının ya da hakkın kullanılmasının yardımcı kişi tarafından gerçekleştiriliyor olması, yardımcı kişinin borca aykırı bir davranış ile borç ilişkisinin karşı tarafına (alacaklıya) zarar vermiş olması, borçlunun bizzat ifa etmesi ya da hakkı bizzat kullanması halinde de meydana gelecek zarardan sorumlu tutulabilir olması³³ ve tabi bir zararın meydana gelmesiyle zarar ile borca aykırı davranış arasında nedensellik bağı bulunması halinde yardımcı kişinin fiillerinden sorumluluk mümkün olacaktır.³⁴ İnternet bankacılığının yetkisiz kişiler tarafından kullanılması sonucunda bankaların zarara uğraması hallerinde, yüksek yargı kararlarında GSM şirket-

(s. 184) ve **Okyar Karaosmanoğlu** (s. 190) ise kurtuluş kanıtı getirmeyi sorumluluktan kurtulma başlığı altında ele almıştır.

³¹ Yrg. 11. HD. E. 2016/12000, K. 2018/4150, K.T. 30.05.2018. (www.hukukturk.com.tr - E.T. 03.11.2022) **Akkanat (s. 73)**; GSM şirketlerinin sim kartların sahte işlemlerle değiştirilmesi işleminin bayi tarafından gerçekleştirilmesi durumunda bayinin bu fiilinden adam çalıştırarak sorumlu olacağını kabul edilemeyeceğini, bayi ile GSM şirketi arasında istihdam ilişkisi bulunmadığını ifade etmektedir.

³² **Kılıçoğlu**, s. 821; **Karaca**, Mehmet; *"İfa Yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu"*, THD, S. 49, Y. 2010, s. 47-62; **Yünlü**, Semih; *Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 37. *Yazar*, iş bölümü, uzmanlaşma vb. sebeplerle borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinin istisna haline geldiğini ifade etmektedir.

³³ Bu husus farazi kusur ya da yardımcı kişinin davranışının borçluya farazi kusur olarak yüklenebilmesi de olarak adlandırılmaktadır. **Eren**, s. 1107; **Yönet**, Yağmur Öykü; *Türk Hukukunda Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s. 206; **Gültekin**, Fatih; *"Yardımcı Kişinin Fiillerinden Borçlunun Sorumluluğu"*, TAAD, S. 35, Y. 2018, s. 377.

³⁴ **Yünlü**, s. 63 vd.; **Gültekin**, s. 377 vd.; **Eren**, s. 1098 vd.; **Kılıçoğlu**, s. 821 vd.; **Reisoğlu**, s. 361 vd. Yardımcı kişilerin çoğu zaman ifa yardımcısı olarak düşünüldüğü; fakat bu durumun yardımcı kişi kavramının eksik nitelendirilmesine yol açtığı hem ifa yardımcısı hem de kullanma ve yararlanma yardımcısı olarak iki alt başlıkta ele alınması gerektiği hakkında bkz. **Yönet**, s. 7 vd. Borç ilişkisinin tarafları arasında sorumsuzluk anlaşması bulunmaması da yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluğun şartlarından kabul edilebilmektedir. Bu konuda bilgi için bkz. **Yönet**, s. 222 vd.

lerinin bayilerin fiillerinden yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk esasına göre sorumlu tutulabildiği bilinmektedir.³⁵ Fakat bu kararlar genel itibariyle abonelik sözleşmesi ilişkisine dayandırılrsa da abonelik sözleşmesinin tarafları müşteri ile GSM şirkettir. Bu halde banka ile GSM şirketi arasında abonelik ilişkisi kapsamında bir hukuki ilişkinin bulunmadığının gözden kaçırıldığı anlaşılmaktadır.

C. Kararın Değerlendirilmesi

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, davalı GSM şirketinin bayisinin işlemlerinden sorumlu olabilmesi için aralarındaki bayilik sözleşmesinin incelenmesi gerektiği, ayrıca GSM şirketi ile banka arasında bankacılık işlemlerine ilişkin bir sözleşmenin de bulunup bulunmadığının incelenmesi gerektiğine kanaat getirmiştir. Daire tarafından bozma kararına gerekçe yapılan sebeplerin doğru olduğunu kabul etmekle birlikte, değerlendirme yapılan hususlarda eksiklikler olduğu düşünülmektedir.

Karara konu edilen olay yetkisiz kişilerce internet bankacılığı sistemine girilerek bankanın zarara uğratılmasıdır. Davacı, zarara uğramasına sebep olarak davalı GSM şirketinin bayisinde gerçekleştirilen sim kart değiştirme işlemini ve bu işlemde şirketin sorumlu olacağını iddia etmiştir. Dairenin bozma kararında ifade ettiği bayinin “tacir yardımcısı olarak hareket edip etmediği” hususu da bu konuya ilişkin doğru bir değerlendirme olarak kabul edilebilir. Fakat bu değerlendirmeyi yalnızca bayilik sözleşmesinin incelenmesine bağlı kılmaktan öte, GSM şirketinin tüzel kişi olarak TBK m. 49 uyarınca haksız fiil sorumluluğunun değerlendirilmesi konusunda eksik gerekçelendirme yapıldığı söylenebilir. Nitekim GSM şirketi bir tüzel kişidir ve Türk Medeni Kanunu (TMK)³⁶ m. 50/II uyarınca ancak organlarının fiillerinden sorumlu olabilecektir. Somut olay açısından sim kart satma, değiştirme yetkisi olduğu anlaşılan bayinin bu işlemi kendi adı ve hesabına yaptığı düşünüldüğünde, GSM şirketinin bir organı olmadığı anlaşılabilecek ve şirketin TBK m. 49 kapsamında haksız fiil sorumluluğu da bulunmayacaktır.

Dairenin bozma kararına gerekçe yaptığı diğer bir husus da GSM şirketi ile banka arasında bankacılık işlemlerini kapsayan bir sözleşme bulunup bulunmadığı ve buna bağlı olarak şirketin TBK m. 116 hükümleri uyarınca sorumlu tutulmasıdır. Dairenin bu gerekçelendirmeyi yapmaktaki amacı,

³⁵ İstanbul BAM 13. HD. E. 2018/1973, K. 2020/551, K.T. 14.05.2020. (<https://emsal.uyap.gov.tr/-E.T.03.11.2022>) “(...) Davalı GSM firmasının ifa yardımcısı sayılan abone merkezinin kimlik kontrolünde daha dikkatli davranmasının gerektiği, davalının ifa yardımcısının usulsüz eylemi ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının bulunduğu, ayrıca sim kart değişikliğini onaylayıp hemen aktif hale getirenin de davalı olduğu anlaşılmaktadır.”

³⁶ 4721 sayılı TMK, RG: 8.12.2001/24607.

yargılama sürecinde alınan bilirkişi raporunda bayinin ifa yardımcısı olarak değerlendirilmiş olmasıdır. Rapordaki gerekçeler belirtilmemekle beraber, bayinin ifa yardımcısı olarak kabul edilmesi için kararda da ifade edildiği üzere bankacılık işlemlerine ilişkin banka ile GSM şirketi arasında sözleşme bulunmalıdır. Nitekim yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlulukta, yardımcının fiillerinden sorumlu olan ile bu fiilden zarar gören kişi arasında bir borç ilişkisi bulunmalıdır. Bu borç ilişkisinin en temel kaynağı da sözleşmelerdir.³⁷ Banka ile GSM şirketinin arasındaki sözleşmenin varlığı dahi meçhul iken raporda bu sonuca varılması düşündürücüdür. Bankanın bir güven kurumu olarak tüm güvenlik altyapısından sorumlu olduğu internet bankacılığı sisteminde GSM şirketinin tek işlevi banka tarafından gönderilen mesajın iletilmesidir. Bu iletim hakkında banka ile değil, abonelik sözleşmesi kapsamında müşterisi ile arasında sözleşme bulunmaktadır. Dolayısıyla bayi veya bayi çalışanının, GSM şirketinin bankaya karşı borcunun ifası konusunda görevlendirilmesi mümkün değildir.³⁸

GSM şirketinin sorumluluğuna sebep olarak incelenmesine karar verilen diğer bir kurum da adam çalıştırmanın sorumluluğudur. Kararda her ne kadar bu inceleme GSM şirket ile banka arasında bir sözleşmenin bulunup bulunmadığı şartına bağlanmışsa da adam çalıştırmanın sorumluluğu açısından sözleşme ilişkisinin varlığı zorunlu değildir. Nitekim kusursuz sorumluluk kapsamında TBK m. 66'da düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğu, esasında haksız fiil sorumluluğudur.³⁹ Somut olay açısından GSM şirketi ile banka arasında sözleşme olsun ya da olmasın, şirketin bayisinin fiillerinden adam çalıştırarak sorumlu olabilmesi için öncelikle aralarında bir istihdam, bağımlılık ilişkisi olması gerekmektedir.⁴⁰ Bayiler kendi adına ve hesabına çalışan, bağımsız tacirler olarak ifade edilmektedir.⁴¹ Bayiler bağımlı ya da bağımsız tacir yardımcılarında dâhil olmadıklarından, bayilerin şirket temsilcisi olması

³⁷ **Yünlü**, s. 83 vd. *Yazar*, uygulamada çok az rastlanmakla birlikte, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmenin de yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlulukta aradaki borç ilişkisinin kaynağı olduğunu belirtmiştir.

³⁸ **Akkanat**, s. 66. *Yazar*, bankalar ile operatörler arasında zarar tazminine sebebiyet verecek bir sözleşme ilişkisi bulunmadığını, operatörün sözleşme ilişkisinin müşterisi ile olduğunu, operatörün mesajı iletmek şeklinde sınırlı bir hukuki ilişkisinin bulunduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda, bayi veya bayi çalışanlarının da ancak operatörün müşteri ile ilişkisinde borcun ifası amacıyla görevlendirilebileceğini ifade etmektedir.

³⁹ **Ateş**, s. 207, **Kılıç**, s. 1033.

⁴⁰ Çalışan-çalıştırın ilişkisi ya da istihdam ilişkisi, işveren kavramından daha geniş olarak ele alınmaktadır. Bu kişiler arasında bir hizmet sözleşmesinin varlığı aranmamaktadır. Aralarındaki bağımlılık ilişkisi ise ast-üst ilişkisi, emir talimat ilişkisini ifade etmektedir. **Aras**, s. 69; **Ateş**, s. 210; **Kılıç**, s. 1033; **Erbilen**, s. 174.

⁴¹ **Tandoğan**, Tek Satıcılık, s. 1 vd.; **Yeşiltepe**, s. 171.

ya da şirket adına iş veya işlem yapması da söz konusu olmayacaktır.⁴² Bu bağımsız ilişkinin varlığından ötürü GSM şirketi ile bayi arasında adam çalıştıran-çalışan ilişkisinin de bulunmadığı anlaşılabacaktır. Somut olay açısından istihdam ilişkisi yalnızca bayide gerçekleştirilen sim kart değiştirme fiilinde bayi ile kendi çalışanı arasındadır. TBK m. 66 uyarınca sorumluluğun temel şartı olan istihdam ilişkisi GSM şirketi ve bayi arasında sağlanamadığından, GSM şirketinin bayinin haksız fiillerinden sorumlu olmayacağı da tespit edilmiş olacaktır.

Bayinin sim kart satış işlemi sırasında haksız fiil faillerinin sahte belge ile hareket ettiklerini belirleyememesi özen eksikliği olarak kabul edilebilirse de bunun için söz konusu sahteliğin bayinin çalışanı tarafından fark edilebilir olması önemlidir.⁴³ Ayrıca burada işlemi yapan çalışanın istihdam ilişkisi GSM şirketi ile değil, bayi iledir. GSM şirketlerinin yalnızca akıllı mesaj ileticisi konumunda olduğu, bu yükümlülüğün müşteri ile arasındaki abonelik sözleşmesinden ileri geldiği, bankanın zarar uğraması karşısında hem adam çalıştıranın sorumluluğu hem de yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk sebepleriyle sorumlu tutulamayacağı tespit edilmiştir. Dairenin kararı, bu tespitin yapılmasının önünü açacak nitelikte olduğundan yerindedir. Fakat arada sözleşme bulunup bulunmadığına bakılmaksızın tespit edilebilecek hususlar açısından bir değerlendirme yapılmaması karar açısından bir eksikliktir.

Banka somut olayda zarara uğradığı için GSM şirketine karşı rücu istemli bir dava açmıştır. Oysa rücu ilişkisinin söz konusu olabilmesi için ortak bir zarardan aynı ya da farklı bir hukuki sebeple sorumlu olmak gerekmektedir. Sorumlu kişilerden biri alacaklının zararını karşıladığında diğer sorumluya karşı iç ilişki gereği sorumluluktaki payı oranınca rücu etmektedir.⁴⁴ Somut olayda internet bankacılığı sistemine yetkisiz kişiler tarafından hileli işlemler sonucu erişilmiş ve bankanın malvarlığında bir zarar meydana gelmiştir. Bankanın zarara uğramasının sebebi ise mevduat sahibine yapmış olduğu ödeme değil, yetkisiz kişilere yapmış olduğu ödemedir. Bankanın bu ödemesi bir haksız fiil işleminin unsuru olmaktadır ve GSM şirketinin sorumluluğu da ancak bir haksız fiil sorumluluğu varsa gerçekleşecektir. Somut olay değerlendirildiğinde GSM şirketinin haksız fiil sorumluluğu olmadığı anlaşıldığından rücu ilişkisinin kurulamayacağı da kabul edilmelidir.⁴⁵

⁴² Arkan, s. 185 vd.

⁴³ Akkanat, s. 74, dn. 36. Yazara göre yapılan sahteciliğin çalışanın fark edemeyeceği şekilde olması halinde özen eksikliğinden bahsedilemeyecektir. Bu durumun her somut olayda tespit edilmesi gerekmektedir.

⁴⁴ Eren, s. 850; Nomer, s. 220.

⁴⁵ Kurt, Leyla Müjde; "Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tâbi Olduğu Zamanaşımı", TBB Dergisi, S. 95, Y. 2011, s. 136. Banka

Daire tarafından değerlendirilmesi gereken, fakat ele alınmayan bir konu da GSM şirketlerinin hangi sebeple sorumlu tutulursa tutulsun gerçekleşmesi gereken şart olan nedensellik bağı hususudur. Nedensellik bağı, hukuka aykırı olarak gerçekleştirilen fiilin genel hayat deneyimleri ve olayların akışı bakımından en uygun sonucu vermesidir.⁴⁶ Bazı yerel mahkeme kararlarında benzer davalarda nedensellik bağının bulunmaması sebebiyle GSM şirketlerinin sorumluluğu reddedilse de gerekçelendirme yeterli değildir. Uygun nedensellik bağının sorumluluğun sınırlandırılmasında yetersiz kalması gerekçesiyle, normun koruma amacı teorisi yahut hukuka aykırılık bağı olarak adlandırılan yeni bir teori ortaya atılmıştır. Bu teorinin korunması gereken kişiler, değerler ve koruma dışında kalan ihlal ve tehlikeler açısından daha doğru sonuçlara ulaştırdığı kabul edilerek sorumluluğun belirlenmesinde daha elverişli sonuçlara ulaştırdığı kabul edilmektedir.⁴⁷ Teoriye göre haksız fiilden doğan tazminat sorumluluğu hangi norm ihlal edildi ise ya da sözleşme ile belirlenen kişileri koruyacaktır. Somut olay açısından değerlendirildiğinde, GSM şirketinin herhangi bir sorumluluk sebebinin tüm şartları kabul edilse dahi, hukuka aykırılık bağı açısından yine sorumluluğu kabul edilebilir olmayacaktır. Çünkü sim kart yenileme/değiştirme işlemindeki sahtecilik halinde, bir özen eksikliği dahi olsa, GSM şirketi tarafından gerçekleştirilen bu davranış yükümlülüğünün ihlalinin korumak istediği kişi hattın gerçek sahibi olacaktır. Nitekim aradaki abonelik sözleşmesi gereğince bu yükümlülük gerçek hat sahibine karşı geçerli olacak, bankanın uğradığı maddi zarar bu anlamda normun/sözleşmenin koruma amacı dışında kalacaktır.⁴⁸

tarafından mevduat sahibine yapılan ödemenin bir zarar tazmininden ziyade mevduat sözleşmesi kapsamındaki borcun yerine getirilmesi olarak nitelendirilmesi gerektiği ve bankaların GSM şirketlerine karşı açılan davalarda rücu ilişkisinin söz konusu olamayacağına ilişkin açıklamalar için bkz. **Akkanat**, s. 62 vd. İnternet bankacılığı vasıtasıyla banka hesaplarının boşaltılmasında banka ile mevduat sahibi arasındaki sözleşme gereği bankanın sorumluluğuna ilişkin bkz. **Açıkgöz**, *Bankanın Sorumluluğu*, s. 79 vd.

⁴⁶ **Kılıçoğlu**, s. 400 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 44; **Reisoğlu**, s. 175 vd.; **Toker**, Aylin; *Haksız Fiilin ve Haksız Fiilden Doğan Maddi Tazminatın Unsurları*, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2017, s. 33.

⁴⁷ Bu teorinin sorumluluğun sınırlandırılması için ortaya çıkarıldığı, zira herhangi bir davranışın tüm bireyleri ya da tüm hukuki değerleri tehlikeye sokamayacağı ifade edilmektedir. Bu teoriye göre sorumluluğun sebebi olarak gösterilen normun veya sözleşmenin amacının da incelenmesi ve buna göre sorumluluğun tayin edilmesi gerekmektedir. Teori hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, Haluk; *"Hukuka Aykırılık Bağı"*, *BATİDER*, C. 10, S. 1, Y. 1979, s. 1-21 (Anıış: Hukuka Aykırılık); **Abik**, Yıldız; *"Normun Koruma Amacı Teorisi"*, *AÜHFD*, C. 59, S. 3, Y. 2010, s. 347; **Başalp Yıldırım**, Nilgün; *"Haksız Fiil Sorumluluğunun Hukuka Aykırılık Unsuruna İlişkin İleri Sürülen Yeni Teoriler Hakkında Bazı Düşünce ve Eleştiriler"*, *BAUHFD*, C. 14, S. 177-178, Y. 2019, s. 305 vd.; **Eren**, s. 620; **Kılıçoğlu**, s. 402; **Kurtulan**, Gökçe; *"Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru"*, *MÜHFHAD*, C. 23, S. 1, Y. 2017, s. 481.

⁴⁸ **Akkanat**, s. 75 vd. *Yazara göre*, GSM şirketinin sorumluluğu açısından, sim kart yenilemesi ile yetkisiz kişilerin bankaya yönelik fiili arasında uygun nedensellik bağı bulunmamaktadır. GSM şirketi bankanın zararından sorumlu olur ise sahtecilikle sim kartı elde eden kişilerin bu sim kart yoluyla

V. Sonuç

Dairenin kararı gerekçelendirme bakımından doğru ve fakat eksiktir. Buna karşın çoğunluk görüşüne katılmayan birinci karşı oy yazısının gerekçesi değindiğimiz noktalar bakımından, özellikle belirlenen hukuki sorun noktasında yerindedir. Adam çalıştırmanın sorumluluğu bakımından GSM şirketinin sorumlu tutulamayacağı sonucuna varılması ve bunun hukuki dayanakları doğru olsa da diğer sorumluluk sebepleri açısından değerlendirme yapılması bir eksiklik oluşturmaktadır. Çoğunluk görüşüne katılmayan ikinci oy yazısında ise mevcut hali ile belirlenen kusur oranlarının sabit olduğu gerekçesine katılmamaktayım. Nitekim yerel mahkeme tarafından tespit edilen kusur oranlarının doğruluğu ya da yanlışlığı bir yana, GSM şirketinin sorumlu olmaması söz konusudur.

İnternet bankacılığının yetkisiz kişiler tarafından hileli yollara başvuru olarak kullanılması sonucunda bankaların zarara uğraması halinde yargıya intikal eden olaylar bakımından, yargı mercilerinin bir görüş birliği olduğunu söylemek güçtür. Bankaların zararı yetkisiz kişilere yaptıkları ödemeden kaynaklanmakta iken, açılan davalarda adeta mevduat sahibinin bir zararı karşılanmış ve bu zararda müteselsil sorumluluk hali varmış gibi GSM şirketlerinin sorumluluğu tartışılmaktadır. Bankalar tarafından açılan bu davaların rücu davası olarak nitelendirilmesi doğru olmayıp bankaların mevduat sahibine yaptıkları ödemenin sebebinin aralarındaki sözleşme olduğu unutulmamalıdır. Bankalar bir güven kurumu olarak nitelendirildiğinden, internet bankacılığı sistemleri kendi yetkileri ve kontrollerindedir. Karara konu olan olaya benzer birçok sorun yaşanmakta olduğundan, güvenliği sağlamak açısından bankaların yeni yol ve yöntemler geliştirdiği de bilinmektedir. Bu halde internet bankacılığı sisteminde yetkili tarafın banka olduğu, GSM şirketlerinin bankalar tarafından gönderilen mesajların ileticisi konumunda olduğu ve bunun da müşteri ile arasındaki abonelik sözleşmesinden kaynaklandığı kabul edilmelidir.

Çeşitli gerekçeler gösterilerek GSM şirketlerinin sorumlu olduğuna dair kararlar verilse de kararların gerekçelerinde birçok hukuki durumun gözden kaçtığı anlaşılmaktadır. Özellikle bir tüzel kişi olan GSM şirketlerinin haksız fiil sorumluluğunun ne şekilde olacağı neredeyse hiç değerlendirilmemiştir. Buna karşın bir gerekçelendirme yapılmaksızın bayiler GSM şirketlerinin ifa yardımcısı olduğu kabul edilmekte; fakat bayilerin hukuki niteliği bu hallerde göz ardı edilmektedir. Banka, GSM şirketi ve bayi arasındaki hukuki ilişkiler

yapacakları tüm haksız fiillerden sorumlu olacağı gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Sorumluluk hukuku açısından bu sonuç kabul edilemez niteliktedir.

incelendiğinde ve doğru nitelendirilmeler yapıldığında bankanın zararı karşısında GSM şirketinin sorumlu olamayacağı anlaşılabacaktır.

GSM şirketinin sorumluluğuna ilişkin verilen karara ve birinci karşı oy yazısına varılan sonuç açısından katılmakla birlikte, şirketlerin bir tüzel kişi olarak sorumluluklarının bu yönde değerlendirilmemiş olması, banka ile GSM şirketi arasında bir sözleşmenin varlığına ihtiyaç duymaksızın tespit edilebilecek hususlarda bu tespitlerin yapılmamış olması ve uygun nedensellik bağının ele alınmamış olması sebepleriyle eksik gerekçelendirme yapıldığı kanaatindeyim.

Kısaltmalar

ABD	Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	Baskı/Bası/Basım
BAUHFD	Bahçeşehir üniversitesi hukuk fakültesi dergisi
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	bakınız
C.	Cilt
dn.	Dipnot
E.	Esas numarası
Ed.	Editör/Editörler
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.T.	Erişim Tarihi
HD.	Hukuk Dairesi
İKÜHFD	İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	Karar numarası
m.	madde
MK	Medeni Kanun
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG	Resmî Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
SDÜİİBFD	Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	Türk Borçlar Kanunu
THD	Terazi Hukuk Dergisi
TMK	Türk Medeni Kanunu
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Y.	Yıl
Yrg.	Yargıtay

Kaynakça

- ABİK, Yıldız;** “Normun Koruma Amacı Teorisi” AÜHFD, C. 59, S. 3, Y. 2010, s. 345-448.
- AÇIKGÖZ, Osman;** “Banka Hesabının İnternet Bankacılığı Yoluyla Boşaltılması Sonucu Meydana Gelen Zarardan Dolayı Bankanın Mevduat Sahibine Karşı Hukuki Sorumluluğu”, KOUHFD, C. 6, S. 12, Y. 2015, s. 69-113 (Bankanın Sorumluluğu).
- AÇIKGÖZ, Osman;** “İnternet Bankacılık Hizmetlerinin Sağlanmasına Yönelik Borcun İfasında Mobil Haberleşme (GSM) Şirketinin Hukuki Konumu ve Banka ile Mevduat Sahibine Karşı Sorumluluğu”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, Y. 2015, s. 59-76 (GSM Şirketinin Sorumluluğu).
- AKARTEPE, Alpaslan;** “Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler”, EÜHFD, C. XVI, S. 1-2, Y. 2012, s. 159-190.
- AKKANAT, Halil;** İnternet Bankacılığı Sistemi Üzerinden Bankalara Verilen Zararlardan GSM Operatörleri Sorumlu Tutulabilir Mi?; Akkanat, Halil (Ed.), Telekomünikasyon Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.
- ALTAS, Hüseyin;** “Mevduat Hesabından Yetkisiz Para Çekilmesinde Bankanın Hukuki Sorumluluğu”, ABD, S. 3, Y. 2001, s. 37-45.
- ANTALYA, O. Gökhan;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1, 2, Genişletilmiş 2. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- ARAS, Talip;** “Adam Çalıştıranın Sorumluluğu”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, S. 1, Y. 2015, s. 63-88.
- ARKAN, Sabih;** Ticarî İşletme Hukuku, 26. B., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2020.
- ATEŞ, Zehra Gizem;** “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Adam Çalıştıranın Sorumluluğu”, İKÜHFD, C. 15, S. 2, Y. 2016, s. 205-232.
- AYAN, Mehmet;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 11. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- AYAN, Mehmet/AYAN, Nurşen;** Kişiler Hukuku, Gözden Geçirilmiş 8. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- BAŞALP YILDIRIM, Nilgün;** “Haksız Fiil Sorumluluğunun Hukuka Aykırılık Unsuruna İlişkin İleri Sürülen Yeni Teoriler Hakkında Bazı Düşünce ve Eleştiriler”, BAUHD, C. 14, S. 177-178, Y. 2019, s. 293-332.
- DOĞAN, Murat/ŞAHAN, Gökhan/ATAMUTLU, İsmail;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan;** Türk Özel Hukuku, C. II, Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021.
- ERBİLEN, İnci;** “Kusursuz Sorumluluk Hallerinden Adam Çalıştıranın Sorumluluğu”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 92, S. 4, Y. 2018, s. 167-188.

- ERDOĞAN, İhsan/KESKİN, Dilşad;** Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Genişletilmiş 2. B., Gazi Kitabevi, Ankara 2019.
- ERDOĞAN, Kübra;** Adam Çalıştırmanın Sorumluluğunun Şartları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul 2019.
- EREN, Fikret;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. B., Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- GÜLEN, Ahmet Burak;** Tüzel Kişilerin Haksız Fiil Sorumluluğu, Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2014.
- GÜLTEKİN, Fatih;** “Yardımcı Kişinin Fiillerinden Borçlunun Sorumluluğu”, TAAD, S. 35, Y. 2018, s. 375-403.
- KARACA, Mehmet;** “İfa Yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu”, THD, S. 49, Y. 2010, s. 47-62.
- KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE, Mustafa;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- KILIÇ, Şebnem;** “Adam Çalıştırmanın Hukuki Sorumluluğu”, BAUHFD, C. 11, S. 145-146, Y. 2016, s. 1021-1068.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 23. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2019.
- KURT, Leyla Müjde;** “Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tâbi Olduğu Zamanaşımı”, TBB Dergisi, S. 95, Y. 2011, s. 135-162.
- KURTULAN, Gökçe;** “Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru”, MÜHFHAD, C. 23, S. 1, Y. 2017, s. 465-504.
- NOMER, Halûk N.;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 15. B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2017.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe;** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 19. B., Filiz Kitabevi, İstanbul 2020.
- OKYAR KARAOSMANOĞLU, Dila;** Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu (TBK m.166), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2019.
- ÖNDER, Fahrettin;** “Banka Hukukunda Tasarruf Mevduatı Sözleşmesi”, SDÜİ-İBFD, C. 8, S. 1, Y. 2003, s. 91-102.
- REİSOĞLU, Safa;** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. B., Beta Yayıncılık, İstanbul 2013.
- SAVAŞ, Abdurrahman;** “İnternet Bankacılığı ve Tarafların Yükümlülükleri”, SÜHFD, C. 19, S. 2, Y. 2011, s. 137-166.
- TANDOĞAN, Haluk;** “Hukuka Aykırılık Bağı”, BATİDER, C. 10, S. 1, Y. 1979, s. 1-21 (Hukuka Aykırılık).

- TANDOĞAN, Haluk;** “*Tek Satıcılık Sözleşmesi*”, BATİDER, C. XI, S. 4, Y. 1982, s. 1-36 (Tek Satıcılık).
- TOKER, Aylin;** Haksız Fiilin ve Haksız Fiilden Doğan Maddi Tazminatın Unsurları, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2017.
- YILMAZ, Necla;** Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- YEŞİLTEPE, Salih Önder;** “*Tek Satıcılık Sözleşmesinin Öğretide Benzer Olarak Belirtilen Diğer Sözleşmelerden Ayırt Edilmesi*”, MÜHFHAD, C. 13, S. 1-2, Y. 2007, s. 169-191.
- YÖNET, Yağmur Öykü;** Türk Hukukunda Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
- YÜNLÜ, Semih;** Yardımcı Kişilerin Fiillerinden Sorumluluk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, K. Emre;** Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 20. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.
- karararama.yargitay.gov.tr/.
- www.hukukturk.com.tr.
- <https://emsal.uyap.gov.tr/>.
- www.tbb.org.tr/gec/KTPV14.pdf.